

Stranputice hrvatskoga izdanja dokumenata II. Vatikanskoga sabora

Tomo VEREŠ

U svom članku »Značaj enciklike Aeterni Patris za obnovu tomističke filozofije u 19. i 20. stoljeću«, objavljenom u *Obnovljenom životu* br. 2/2001., Ivan Kešina, docent na KBF–u Sveučilišta u Splitu, izlažući vrlo jasno i dokumentirano zadanu temu, na kraju napominje: »I Drugi vatikanski sabor također propisuje proučavanje i predavanje trajno vrijedne filozofske baštine, od koje je značajan dio upravo misao Anđeoskog Naučitelja. Dekret o odgoju i obrazovanju svećenika *Optatam totius* zahtijeva da filozofske predmete treba tako predavati da se studenti dovedu do temeljite i svrhovite spoznaje čovjeka, svijeta i Boga, oslanjajući se na trajno vrijednu baštinu« (str. 226). Doduše, u br. 15. Dekret iz kojega je uzet ovaj citat još ne spominje izričito sv. Tomu Akvinskoga, ali ga spominje već u sljedećem br. 16. kada govori o proučavanju i predavanju teoloških predmeta na katoličkim sveučilištima i bogoslovnim fakultetima: »Neka se dogmatska teologija tako rasporedi da se najprije izlože biblijske teme. (...) Da bi se zatim što je moguće cjelovitije rasvijetlila otajstva spasenja, pitomci neka nauče da u njih pod učiteljem svetim Tomom pomoću spekulacije dublje prodru i shvate njihovu povezanost.« No ovaj koncilski tekst zbog svoje teološke tematike ne spada u filozofsko obzorje Kešina članka te on potvrdu u prilog jedinstvenoga stava II. vatikanskoga sabora prema sv. Tomi Akvinskom s pravom nalazi u koncilskom dokumentu *Gravissimum aducationis*: »Deklaracija o kršćanskom odgoju *Gravissimum educationis* izražava koliko se Crkva brine za sveučilišta i fakultete, te da se pojedine znanstvene discipline razvijaju prema vlastitim načelima, vlastitom metodom i sa slobodom koja je potrebna za znanstveno istraživanje. Tako se njihove spoznaje sve više produbljuju, i uzevši najsavjesnije u obzir nova pitanja i rezultate istraživanja današnjice, uviđa se kako teže za jednom istinom. U tome te škole slijede stope crkvenih učitelja, posebno svetoga Tome Akvinskog'« (isto).

Međutim, ovdje je koncilski tekst potpuno nejasan i veoma zbunjujući jer se tvrdi, da ukoliko se uzmu u obzir neka »nova pitanja i rezultati istraživanja današnjice, uviđa se kako teže za jednom istinom.« Tko ili što teži za jednom istinom? Zar nova pitanja i rezultati istraživanja današnjice? Ta tvrdnja jednostavno nema smisla i teško je vjerovati da bi II. vatikanski sabor formulirao tako nesuvislu i besmisleni rečenicu. Što je dakle posrijedi? Tiskarska pogreška? Ili previd dr. Kešine pri prepisivanju koncilskog teksta? Nipošto. Otvorimo li naime *Dokumente II. vatikanskoga koncila* u svih pet dosadašnjih izdanja Kršćanske sadašnjosti (od 1970. do 1998. godine), naći ćemo da prof. Kešina sasvim ispravno citira hrvatski

prijevod koncilskoga teksta, koji se u svim dvojezičnim izdanjima nalazi na str. 373. Prema tome, preostaje da nesuvisli hrvatski tekst proizlazi iz netočnog i nepažljivog prijevoda latinskoga izvornika. I doista, u latinskom izvorniku piše nešto sasvim drugo nego što čitamo u hrvatskom prijevodu. Dio sporne rečenice koji nas zanima glasi: »et, novis progredientis aetatis quaestionibus ac investigationibus accuratissime consideratis, altius perspiciatur quomodo *fides et ratio* in unum verum conspirent, Ecclesiae Doctorum, praesertim S. Thomae Aquinatis vestigia premendo.« (usp. *Gravissimum educationis*, br. 10., str. 372.; podcrtao T. V.). Naš prijevod: »i uzevši vrlo pomnjivo u obzir nova pitanja i istraživanja naprednoga doba dublje se uviđa kako *vjera i razum* skladno teže za jednom istinom, slijedeći u tome stope crkvenih naučitelja, napose sv. Tome Akvinskoga.«

Iz navedenoga je vidljivo da u hrvatskom prijevodu Kršćanske sadašnjosti nedostaju upravo dvije bitne riječi latinskog izvornika, tj. »*fides et ratio*« (vjera i razum), pa je tako potpuno iskrivljen smisao cijeloga broja 10. Deklaracije o kršćanskom odgoju *Gravissimum educationis* u kojemu se kaže da se sv. Toma Akvinski postavlja uzornim misliocem katoličkih sveučilišta i fakulteta zato što u njegovu djelu najpotpunije dolazi do izražaja aksiom da »vjera i razum skladno teže za jednom istinom«, a ne da za tom istinom teže neka »nova pitanja i rezultati«, što je — ponajviše — ne samo netočno nego i besmisleno. I ta se besmislica hrvatskom općinstvu, crkvenom i necrkvenom, već trideset godina nudi kao autentična nauka II. vaticanoga sabora! A tema o skladnoj težnji vjere i razuma prema jednoj istini tako je bitna za Katoličku crkvu, za njezinu teologiju pa i za vjeru svih vjernika, da je u povijesti Crkve uvijek isticana kao stožerna istina te joj je i papa Ivan Pavao II. godine 1998. posvetio posebnu encikliku pod naslovom *Fides et ratio* — *Vjera i razum* (izd. Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999., Dokumenti 117).

Od godine 1974. do 1997. mi smo u nekoliko navrata upozoravali Kršćansku sadašnjost na tu krupnu pogrešku u hrvatskom prijevodu jednoga važnog koncilskog dokumenta i molili je da je u sljedećem izdanju ispravi (usp. *Obnovljeni život*, br. 4/1974., str. 400; knjiga *Iskonski mislilac*, Zagreb, 1978., str. 104.; časopis *Marulić*, br. 3/1981., str. 306. i br. 5/1987., str. 663. itd.), ali naš poziv na žalost nije naišao na odziv. Štoviše, javno smo apelirali na intervenciju kompetentnih crkvenih vlasti budući da se poslije Biblije radi o najautoritativnijoj knjizi za život Crkve, no korumpirani hrvatski prijevod koncilskih dokumenata i dalje se bezbrižno preštampano u novim izdanjima sa starim pogreškama sve do kraja prošloga stoljeća.

Potrebno je naime ponovno upozoriti naše općinstvo da nije pogrešno prevedena samo Deklaracija o kršćanskom odgoju *Gravissimum educationis* nego i drugi značajni koncilski dokumenti, kako su pokazali razni kritički osvrti u posljednjih trideset godina. Pogledajmo to ukratko kronološkim redom.

Prvi kritički osvrt na dvojezično latinsko–hrvatsko izdanje *Dokumenata II. vaticanskog koncila* iz 1970. godine iznio je p. Rudolf Brajičić u *Obnovljenom životu*, br. 1/1971, str. 85–87. On se posebno osvrnuo na Dekret o apostolatu laika *Apostolicam actuositatem*. Premda priznaje da u hrvatskom prijevodu ovoga dokumenta nije našao krupnih promašaja, p. Brajičić upozorava da se latinski izraz »status« netočno prevodi riječju »položaj« umjesto ispravnog prijevoda »stalež«;

da se uopće ne prevodi na hrvatski pridjev »actuosam« u sklopu sintagme »actuosam hospitalitetem«, što znači »aktivno gostoprimstvo«; da se sintagma »christiana doctrina« jednostavno kroatizirano prepisuje kao »kršćanska doktrina«, a trebalo je prevesti termin »doctrina« jer danas u hrvatskom jeziku vlada velika zbrka glede uporabe sličnoznačnih izraza: »nauk«, »nauka«, »znanost«, »znanje« itd.

Drugi kritički osvrt potječe iz našega pera, a odnosi se na Deklaraciju o kršćanskom odgoju *Gravissimum educationis* u kojoj ima krupnih prevoditeljskih pogrešaka, kako smo pokazali i u ovome osvrtu.

Autor trećega kritičkog osvrta je Ratko Perić čije se primjedbe odnose na hrvatski prijevod Dekreta o ekumenizmu *Unitatis redintegratio* (usp. *Obnovljeni život*, br. 1/1976, str. 92–97). On iznosi više zamjerki kako dvojezičnom izdanju iz 1970. tako i čisto hrvatskom izdanju iz 1972. godine. Zamjera, između ostaloga, što se u hrvatskom prijevodu nalaze neki termini kojih u latinskom izvorniku nema, primjerice u br. 2, 7..., a nema onih koji u izvorniku postoje, na primjer u br. 11, 14, 15, 22. itd. (u br. 11 nisu prevedene riječi »dialogo oecumenico« pa stoga rečenica treba glasniti: Osim toga, u ekumenskom dijalogu katolički teolozi...). Perić nadalje zamjera što se neki ključni izrazi dokumenata na latinskom očigledno pogrešno prevode na hrvatski, primjerice u br. 12. čitamo »socijalna i tehnička revolucija« (= prevrat!) umjesto ispravnoga prijevoda »socijalni i tehnički razvitak« (= evolutio, kako piše u izvorniku), dok u br. 13. nalazimo pogrešan prijevod »kidanjem crkvenog zajedništva« umjesto ispravnoga »raspadanjem crkvenog zajedništva« (= per solutionem ecclesiasticae communionis) itd.

Sa svoje strane slučajno, tj. bez sustavnog istraživanja, uočio sam neke propuste i krupne pogreške u dva koncilna dokumenta.

Prije svega, sastavljajući svoj prilog o pučkom i proleterskom katolicizmu za kalendar *Danica 1978* u izdanju HKD–a sv. Ćirila i Metoda, primijetio sam dva teža propusta u Dogmatskoj konstituciji *Lumen gentium*. Naime, u br. 16. latinskoga izvornika jednostavno nedostaju riječi »«diversis rationibus ordinantur« (odmah u prvoj rečenici), dok u br. 118. hrvatskoga prijevoda nema izraza »vjernikâ« (fidelium) koji su nezaobilazan subjekt pučkoga vjerskog pjevanja.

Sudbonosno je pogrešan prijevod temeljnoga koncilskog teksta o ateizmu u br. 19. Pastoralne konstitucije o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*. Koncil naime ubraja ateizam »inter gravissimas huius temporis res«, tj. »među najteže pojave našega vremena«. Drugim riječima, među one pojave koje su za Crkvu najbolnije, najžalosnije i najtragičnije. Umjesto toga u hrvatskom prijevodu svih pet izdanja Koncilskih dokumenata Kršćanske sadašnjosti čitamo da ateizam treba ubrojiti među »vrlo ozbiljne pojave našega vremena«. Konstatirao sam u više teoloških i socioloških članaka, studija, rasprava i knjiga objavljenih u nas da se prijevod »vrlo ozbiljna pojava« shvaća u pozitivnom smislu »ozbiljnosti«, tj. kao »vrijedna« i »značajna« pojava. Slijedeći tendenciju toga prijevoda u knjizi B. Vuškovića i S. Vrcana *Raspeto katoličanstvo* (Zagreb, 1980., str. 42–43) već se sasvim odvažno i samouvjereno tvrdi, i to s pozivom na II. vatikanski koncil (!), da »ateizam nije samo masovna nego i društveno značajna pojava te ga treba ubrojiti među vrlo ozbiljne pojave našega vremena.« (podcrtali autori u knjizi). To je već očigle-

dan falsifikat koncilske nauke o ateizmu koji pokazuje kako se jedan netočan i naoko bezopasan prijevod može lako upotrijebiti u vrlo pogibeljne ideološke svrhe. Nije dakle Toma Akvinski bez razloga upozorio da »mala pogreška u početku biva velika na kraju« (usp. *O biću i biti*, pogl. 1).